

Інститут педагогіки АПН України

Кушнір Валентина Миколаївна

УДК 37 (09)

Провідні гуманістичні ідеї творчої спадщини Януша Корчака у
контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Київ 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті ім. Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор,
Кузь Володимир Григорович,
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла
Тичини,
ректор університету

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
Сметанський Микола Іванович,
Вінницький державний педагогічний університет
ім. М. Коцюбинського,
завідувач кафедри педагогіки
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Лавриченко Наталія Миколаївна,
Інститут педагогіки АПН України,
докторант

Провідна установа Харківський державний педагогічний
університет ім. Г. С. Сковороди,
кафедра історії педагогіки та порівняльної
педагогіки, Міністерство освіти і науки України,
м. Харків

Захист відбудеться 11 березня 2004 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д
26.452.01 в Інституті педагогіки АПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-д.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій частині Інституту педагогіки АПН України
(04053, м. Київ, вул. Артема, 52-д).

Автореферат розіслано 9 лютого 2003 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Березівська Л.Д.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Посилення демократичних процесів в Україні, зростання гуманістичних тенденцій суспільного життя, вплив нових інформаційних технологій в умовах посилення інтелектуалізації праці вимагають оновлення системи народної освіти, основаної на національно-культурних традиціях з урахуванням прогресивних досягнень вітчизняної і світової педагогіки. Закон України “Про освіту”, Національна доктрина розвитку освіти спрямовують педагогічну науку і шкільну практику до пошуку оптимальних і перспективних шляхів демократизації, гуманізації та індивідуалізації навчально-виховного процесу, побудови взаємин між учителем і учнем, спрямованих на реалізацію можливостей кожної дитини, максимального прояву нею творчої самодіяльності. У пошуках шляхів вирішення проблем гуманізації виховання і навчання педагогічна наука звертається до різних джерел, зокрема до педагогічного досвіду прогресивних педагогів минулого.

Серед кращих надбань світової педагогічної практики не може залишитися поза увагою дослідників гуманістичний потенціал педагогічної концепції польського подвижника Януша Корчака. Гуманістично спрямована педагогічна концепція видатного педагога охоплює ґрунтовні проблеми педагогіки, висвітлює широке значення опіки над дитиною, організацію її життя таким чином, щоб кожна деталь сприяла задоволенню найважливіших фізичних і психічних дитячих потреб, зміцненню здоров'я та доброго самопочуття, забезпеченню можливості її самореалізації та самовдосконалення.

Розгляду і вирішенню цих проблем присвячено багато теоретичних праць і віддано роки практичної педагогічної діяльності Я.Корчаком. Ним створено цілісну унікальну педагогічну систему, яка привертає до себе увагу педагогів та науковців багатьох країн.

У зв'язку з ідеологічною перешкодою, офіційна педагогічна наука раніше лише поверхово визнавала теоретичний та практичний внесок Я.Корчака в розвиток педагогіки. Незважаючи ні на що, сміливу зацікавленість гуманістичною педагогікою польського педагога-опікуна виявляв видатний педагог В.Сухомлинський. “Педагогіка серця” Я.Корчака була для нього духовно близькою і мала значний вплив на формування його гуманістичних педагогічних переконань

навіть в умовах радянської дійсності.

В.Сухомлинський увібравши у свою педагогіку гуманістичні ідеї великих попередників та традиції народного виховання, зумів створити власну педагогічну систему, яка утверджувала гуманістичні цінності.

Отже, вважаємо доцільним розглядати гуманістичні педагогічні ідеї Я.Корчака у контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки, представленої багатогранною педагогічною спадщиною В.Сухомлинського.

Порівняльний аналіз педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського набуває особливої актуальності в період загострення протиріч між загальним визнанням необхідності гуманізації виховання та труднощами в її реалізації на практиці.

Різні аспекти педагогічної спадщини Я.Корчака вивчаються представниками польської науково-практичної педагогіки (О.Левін, М.Фальковська, І.Неверлі, Г.Морткевич-Ольчакова, І.Мержан, Я.Арнон, С.Волошин, Б.Суходольський, С.Томкевич, Н.Чакиров, М.Яворський, Б.Беллерате, К.Геберт, М.Чисельська, Б.Пушкін та ін.)

В Україні вивченням педагогічних ідей Я.Корчака займалася Т.Забута, яка у дисертації “Організація дитячого самоврядування у виховній системі Януша Корчака” (Одеса, 1997) проаналізувала сутність та специфіку педагогічного керівництва дитячим самоврядуванням у виховних закладах Я.Корчака. С.Денисюк у дисертації “Проблема формування особистості у педагогічній спадщині педагога-гуманіста Я.Корчака” (Київ, 2000) узагальнила провідні ідеї концепції формування особистості у педагогічній системі Я.Корчака. Значну увагу авторка приділила дослідженню періоду перебування польського педагога в Україні.

Різні аспекти педагогічної концепції та творчої діяльності В.Сухомлинського ґрунтовно досліджені Е.Андреєвою, М.Антонцем, І.Антоною, Р.Атояном, Є.Березняком, І.Бехом, Н.Бібік, Л.Бондар, А.Борисовським, М.Боришевським, В.Бутенком, В.Василенком, М.Вашуленком, В.Волошиною, О.Дзевєрїним, І.Зязюном, Н.Кодак, М.Красовицьким, М.Кузіним, В.Кузем, М.Любициною, Б.Наумовою, І.Остапйовським, Д.Пашенком, І.Печеніковою, А.Розенбергом, О.Савченко, Т.Самсоною, М.Сметанським, О.Сухомлинською, В.Хайруліною, М.Ярмаченком та багатьма іншими.

У педагогічних концепціях Я.Корчака та В.Сухомлинського увагу привертає подібність їх ідей та педагогічних поглядів на проблеми виховання та навчання. На співзвучність ідей Я.Корчака та В.Сухомлинського звертали увагу вітчизняні та зарубіжні вчені: М.Борисовський, Р.Валєєва, К.Григор’єв, С.Денисюк, В.Кузь, О.Левін, П.Мазур, В.Оконь, В.Хандрос.

Варто зазначити, що приймаючи та переосмислюючи гуманістичні погляди Я.Корчака,

В.Сухомлинський вступав у творчий діалог з ним, реалізовував та розвивав ідеї у власній педагогічній концепції, яка була результатом багаторічного педагогічного досвіду, критичного осмислення прогресивних ідей вітчизняної педагогіки, народної мудрості та великих мислителів інших країн.

Безперечно, що Я.Корчак та В.Сухомлинський є видатними представниками світової педагогіки гуманізму. Вивчення та аналіз їх теоретичних поглядів, педагогічного досвіду сприяє пошуку орієнтирів, варіантів вибору шляхів реалізації гуманістичних ідей у навчально-виховній практиці. Вищезазначені чинники, а також відсутність історико-педагогічних досліджень, які об'єктивно висвітлювали б схожі та відмінні сторони педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського і зумовили вибір теми пропонованої дисертації: “Провідні гуманістичні ідеї творчої спадщини Януша Корчака у контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом роботи наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа ХХІ століття” Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, і є складовою теми “Організація педагогічного процесу в навчально-виховному комплексі “школа-дитячий садок” (0197U 003018)”. Тему дисертації узгоджено на засіданні бюро Ради з координації досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 2 від 20.03.2000 р.).

Об'єкт дослідження – гуманістичні ідеї педагогічної спадщини Я.Корчака та В.Сухомлинського.

Предмет дослідження – теоретичні основи та педагогічні умови реалізації гуманістичного виховання в педагогічній практиці Я.Корчака та В.Сухомлинського.

Мета дослідження – компаративний аналіз педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського, зокрема щодо гуманістичного виховання та визначення можливостей їх використання у сучасних навчально-виховних закладах.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історичні витоки гуманістичної педагогіки та визначити її джерела.
2. Виявити провідні ідеї педагогічної концепції Я.Корчака, розкрити їх гуманістичну спрямованість.
3. Проаналізувати вплив гуманістичних педагогічних ідей Я.Корчака на українську педагогічну думку.
4. Узагальнити педагогічні концепції Я.Корчака та В.Сухомлинського, спираючись на їх порівняльний аналіз.
5. Окреслити та теоретично обґрунтувати перспективні напрями творчого

використання гуманістичного педагогічного досвіду Я.Корчака та В.Сухомлинського в сучасних навчально-виховних закладах.

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання з її вимогами об'єктивності, доказовості, історизму; основні положення системного підходу та системного аналізу педагогічних процесів та явищ, теоретичні положення про людину як найвищу цінність суспільства; основи компаративного підходу; концептуальні положення про зв'язок історії з сьогоденням і доцільність творчого використання спадщини видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів у сучасній освітній практиці.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс загальнонаукових **методів дослідження:**

- науково-історичний, проблемний і логічний аналіз філософської, історичної, психолого-педагогічної та методичної літератури, наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників дозволив прослідкувати генезу розвитку концепції гуманістичного виховання;
- ретроспективний аналіз, систематизація, класифікація, моделювання, узагальнення, порівняння сприяли визначенню основних теоретико-методичних основ педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського;
- порівняльно-зіставний аналіз дозволив розкрити причинну та генетичну обумовленість подібностей та розбіжностей педагогічних поглядів Я.Корчака та В.Сухомлинського.

Названі методи взаємодоповнювали один одного і забезпечували можливість комплексного підходу до предмета дослідження.

Джерельна база дослідження:

- вітчизняна і зарубіжна історична, психолого-педагогічна, філософська, методологічна література з досліджуваної проблеми;
- науково-педагогічні праці, літературні твори Я.Корчака та В.Сухомлинського;
- рукописні та архівні матеріали, документи Державного педагогічно-меморіального музею В.Сухомлинського (с.Павлиш Онуфріївського району Кіровоградської області);
- архівні матеріали Ośrodek Dokumentacji i Badań Korczakianum (м.Варшава, Корчаківський Дім сиріт);
- матеріали міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, присвячених літературній та педагогічній спадщині Я.Корчака;
- книги, спогади про життя і педагогічну діяльність Я.Корчака та В.Сухомлинського;

- праці сучасних учених у галузі теорії та історії педагогіки – А.Алексюка, В.Бондаря, С.Гончаренка, М.Євтуха, І.Зязюна, В.Кременя, В.Кузя, В.Мадзігона, Н.Ничкало, В.Онищука, В.Паламарчук, О.Савченко, О.Сухомлинської, М.Ярмаченка та ін.;
- дисертації, вітчизняні та зарубіжні монографічні та періодичні педагогічні видання, присвячені різним аспектам дослідження педагогічної спадщини педагогів-гуманістів;

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що в дисертації вперше зроблено спробу компаративного аналізу гуманістичних педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського; цілісно представлено систему гуманістичних поглядів Я.Корчака; охарактеризовано погляди Я.Корчака та В.Сухомлинського на період дитинства, проблему свободи дитини у виховному процесі, мету і результат виховання дитини; проаналізовано систему роботи педагогів зі знедоленими дітьми.

У науковий обіг уведено невідомі і маловідомі архівні матеріали, на основі чого значно розширено і конкретизовано наукові уявлення про педагогічну спадщину Я.Корчака та В.Сухомлинського.

Результати нашого дослідження дають підставу для теоретичної розробки проблеми гуманізації сучасної системи освіти й виховання з урахуванням прогресивного педагогічного досвіду.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження можуть бути використані:

- в теорії і практиці навчання і виховання;
- у процесі викладання навчальних курсів для вищої школи з історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки;
- у процесі викладання різних спецкурсів та проведенні спецсемінірів;
- при підготовці відповідних навчальних посібників та методичних рекомендацій;
- при плануванні та здійсненні виховної роботи з обездоленими дітьми, що в наш час є особливо актуальним.

Впровадження результатів дослідження у практику здійснювалася шляхом творчого використання ідей Я.Корчака та В.Сухомлинського під час читання лекцій із вітчизняної та зарубіжної педагогіки в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (акт №383/01 від 09. 06. 2003) та в процесі проведення виховних заходів у дитячому будинку змішаного компенсуючого типу м. Умані (акт № 13 від 14. 01. 04).

Вірогідність наукових результатів дослідження забезпечується всебічним теоретичним обґрунтуванням вихідних позицій, вивченням оригінальних польськокомовних джерел,

використання комплексу взаємопов'язаних методів порівняльно-педагогічного дослідження, науковим підходом до аналізу педагогічних явищ і фактів на основі принципів історизму та об'єктивності.

На захист виносяться:

- науково обгрунтована характеристика гуманістичних ідей педагогічної концепції Я.Корчака та її вплив на вітчизняну педагогічну думку ;
- порівняльно-зіставний аналіз педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського;
- висновки щодо перспектив використання гуманістичних ідей Я.Корчака та В.Сухомлинського в теорії і практиці сучасної освіти України.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа ХХІ століття” Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, висвітлювалися у виступах на міжнародних науково-практичних конференціях: “Українсько-польські літературні зв'язки” (Тернопіль, 1998); “Польська культура в житті м. Умані” (Умань, 2002); “Гуманістичні ідеї Януша Корчака в ХХІ столітті” (Умань, 2003); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах” (Київ, 2000); “В.О.Сухомлинський і сучасні проблеми особистісно зорієнтованого виховання” (Умань, 2000); “Навчально-виховний комплекс “Школа – дошкільний навчальний заклад” – новий тип установ дошкільної освіти” (Умань, 2002), VII Всеукраїнських читаннях ”Василь Сухомлинський і сучасність” (Одеса, 2001); Педагогічних читаннях, приурочених 125-тій річниці від дня народження Я.Корчака (Івано-Франківськ, 2002); II міжнародних педагогічних читаннях “Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю” та X Всеукраїнських педагогічних читань “Василь Сухомлинський і сучасність: особистість учителя” (Кіровоград, 2003).

Публікації. Результати дослідження відображено у 15 одноосібних публікаціях дисертанта, з них: 8 - у виданнях, затверджених ВАК України як наукових виданнях для висвітлення основного змісту дисертаційних досліджень.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації викладено на 211 сторінках (основний текст – на 191 сторінках). Список основних джерел та використаної літератури має 265 найменувань (на 20 сторінках), з них – 59 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження для розвитку сучасної історико-педагогічної науки в Україні; сформульовано об'єкт, предмет, мету роботи, завдання, методологічну основу, методи і джерела дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; відображено апробацію результатів дисертації.

У першому розділі “Педагогіка гуманізму в історії розвитку педагогічної думки” проаналізовано історичні витоки гуманістичної педагогіки, виявлено провідні гуманістичні ідеї педагогічної концепції Я.Корчака, проаналізовано вплив педагогічних ідей Я.Корчака на українську педагогічну думку, розкрито зміст, основні засади порівняльної педагогіки як науки.

Аналіз історико-педагогічної літератури дозволив дійти висновку, що гуманістичні тенденції в історії зарубіжної та вітчизняної педагогіки проявлялися фрагментарно, зокрема. у Стародавній Греції - це ідея калокагатії, маевтика Сократа, платонівська ідея про розвиток внутрішнього “Я” дитини, ідея про пріоритет індивідуальних інтересів над суспільними Арістотеля та принцип природовідповідності Демокріта; в епоху Відродження - зародження гуманістичної педагогічної теорії, що втілена в спадщині П.П.Верджеріо, В. да Фельтре, Е.Роттердамського, М.Монтеня. XVII століття – століття становлення педагогіки як гуманістичної науки про виховання та навчання, пов'язане з іменем Я.А.Коменського. Починаючи з XVIII століття гуманістичний підхід виділяється як самостійний напрям педагогіки і розвивається у відповідності з розвитком окремих держав, що яскраво проявилось в працях Ж.-Ж.Руссо, Е.Канта, Й.Г.Песталоцці, А.Дістервега.

Гуманістичні ідеї завжди були притаманні для української педагогічної думки, національної філософії та психології. Упродовж віків культ Людини, Дитини і Природи визначав сутність життя, народного гуманізму, моралі, етики, становив основний зміст і напрям розвитку української національної системи виховання.

У дослідженні доведено, що разом з народною педагогікою гуманістичні цінності увійшли до творчості філософів, письменників, поетів, педагогів. Ідеї рівності і незалежності України-Русі у всіх сферах культурного та суспільного життя відстоювали діячі Київської Русі (Іларіон, К.Смолятич, К.Турівський). Ідеї ренесансно-гуманістичного спрямування розвивали представники українського Відродження (П.Беринда, І.Гізель, І.Галятовський, М.Смотрицький, Ф.Прокопович та ін.). Традиції гуманізму та демократії значного розвитку набули протягом козацької доби, що найкраще представлено в доробку Г.Сковороди. В основу національної освіти поклали гуманістичні ідеї її творці, визначні освітяни XIX століття, М.Драгоманов, П.Житецький, В.Науменко, О.Русов, Б.Грінченко, В.Антонович та ін. Принцип гуманізму був одним із пріоритетних при створенні нової школи в період становлення національної системи освіти і виховання, який представляли С.Русова, Я.Чепіга, С.Черкасенко, І.Огієнко, В.Дурдуківський та ін. У радянський період, попри ідеологічні перешкоди, ідеї гуманізму займали основне місце у новаторських концепціях прогресивних педагогів, зокрема В.Сухомлинського.

Формування Я.Корчака як педагога-опікуна проходило в період розгортання у педагогіці широкого реформаторського руху, спричиненого науково-технічною революцією, демократичними процесами у суспільному житті, розвитком вікової психології. Спираючись на основні ідеї реформаторської педагогіки та розробляючи власні погляди, Я.Корчак теоретично

обґрунтовує та практично реалізує гуманістично спрямовану педагогічну концепцію опіки дитини з використанням оригінальних елементів техніки виховання.

За 30-річне існування Дому Сиріт Я.Корчак створив найкращу опікунсько-виховну інституцію, яка була науковою клінікою спостереження та пізнання дитини. З часом було створено філії Дому Сиріт, до яких входили літні колонії, школа, інтернат, дитячий садок, зимовий табір для ослаблених дітей, бурса для підготовки вихователів та сільськогосподарська ферма. У Домі Сиріт, як в експериментально-дослідницькій лабораторії, на основі проведених багаторічних психолого-педагогічних спостережень та узагальнень своєї педагогічної діяльності педагог розробив оригінальну концепцію розвитку дитини та систему виховної роботи з дітьми-сиротами, яка ґрунтувалася на науковому фундаменті, була результатом синтезу широкого комплексу наук про людину та орієнтувала на визнання неповторності кожної особистості.

Починаючи з 1896 року, Я.Корчак опублікував понад 20 книг та біля 1000 статей у понад 100 польських та закордонних журналах. Його праці, написані на стику популярної літератури та педагогіки, призначалися дітям, молоді та дорослим (батькам і педагогам). По праву сучасники вважають Я.Корчака засновником оригінальної моделі популярної дидактично-виховної літератури у Польщі.

Аналіз впливу педагогічних ідей Я.Корчака на українську педагогічну думку дозволяє стверджувати, що літературні твори Я.Корчака в Україні видавалися з 1908 року. Популяризація педагогічних поглядів та опікунського досвіду польського педагога у радянській Україні залежала від політичної ідеології Радянського Союзу. Значна зацікавленість вітчизняних педагогів досвідом роботи Я.Корчака в опікунсько-виховних закладах відмічалася протягом реформування української системи освіти в 20-х роках, коли особливої гостроти набула проблема безпритульності дітей.

До періоду “відлиги” творчий доробок Я.Корчака в Радянському Союзі замовчувався. З 60-х років зацікавленість постаттю Я.Корчака в країні набуває нової сили. Було видано “Вибрані педагогічні твори” та твори для дітей Я.Корчака, що спричинило появу певної кількості літературно-публіцистичних матеріалів, більшість з яких було присвячено трагічній загибелі педагога разом з вихованцями у Треблінці. Комуністична ідеологія з обачністю ставилася до гуманістичних ідей педагога-реформатора.

Дослідження свідчить, що, попри ідеологічні перешкоди, сміливу зацікавленість творчістю Я.Корчака виявляв В.Сухомлинський. Він добре знав літературний та педагогічний доробок польського подвижника, високо цінував його як педагога-гуманіста, неодноразово вказував на гуманістичну спрямованість та загальнолюдську цінність його педагогічної діяльності. У книзі

“Серце віддаю дітям” В.Сухомлинський відзначав істотний вплив постаті Я.Корчака на формування його педагогічних переконань.

В.Сухомлинський вивчав праці Я.Корчака. Свідченням цього є зібрання основних педагогічних творів польського педагога у власній бібліотеці В.Сухомлинського в Павлиші. Про зацікавленість В.Сухомлинського педагогічними працями Я.Корчака свідчать неодноразові посилання на його авторитетні висловлювання у працях “Методика виховання колективу”, “Серце віддаю дітям”, “Розмова з молодим директором”, у статтях “Залежить тільки від нас”, “Як любити дітей”.

Водночас праці Я.Корчака вивчали учні Павлиської середньої школи в “години читання улюбленої книжки”. У спеціальній шафі “Кімнати читання” серед книжок про життя і боротьбу видатних людей були книги Я.Корчака.

Проведений аналіз доводить, що хоча Я.Корчак і В.Сухомлинський жили і працювали в різний час, у різних соціальних умовах, національних традиціях, що залишило свій відбиток у мисленні та діях педагогів, у їх педагогічних поглядах прослідковується багато спільного, у глибшому підтексті їх педагогічних технологій зустрічається багато точок зіткнення. Педагогічні концепції педагогів є надзвичайно важливим аспектом порівняння та аналізу, джерелом нових ідей та творчого пошуку, особливо в наш час, коли знову виникла потреба вирішувати проблеми безпритульності, бездоглядності дітей дошкільного і шкільного віку.

Політична заідеологізованість освіти радянського періоду не давала змоги українським педагогам повною мірою приймати творчість Я.Корчака. Небезпечним було відкрите обговорення гуманістичних ідей “педагогіки серця” польського педагога. Тому сучасникам важко віднайти ті зерна творчості Я.Корчака, які здобули подальший розвиток у вітчизняній педагогічній думці. Однак, багато з гуманістичних ідей Я.Корчака ми знаходимо не тільки у В.Сухомлинського, а також у творчості його послідовників, зокрема в досвіді І.Ткаченка, у авторській педагогічній системі О.Захаренка.

Після здобуття Україною державної незалежності зацікавленість постаттю Я.Корчака, його опікунським досвідом та гуманістично спрямованими педагогічними ідеями набуває нового розвитку. Творчий спадок польського педагога його життєвий шлях стає предметом змістовного вивчення та аналізу українськими науковцями та публіцистами (Т.Забута, С.Денисюк, М.Петровський). Популяризацією педагогічних ідей Я.Корчака та виданням творів польського подвижника займається Українське товариство Януша Корчака, яке було створене 1993 року. Його очолює Заслужений вчитель України С.Петровська.

Основна увага дослідження спрямована на порівняльний аналіз концепцій Я.Корчака та

В.Сухомлинського в контексті розвитку гуманістичної системи виховання. В основі роботи лежить порівняльно-зіставний аналіз, який спрямований на розкриття причинної та генетичної обумовленості подібностей та розбіжностей педагогічних систем педагогів за допомогою динамічних змін різних їх компонентів. Адже видатні педагоги жили і творили в різний час і в різних соціальних, культурологічних умовах та національних традиціях. Тому в їх педагогічних системах є багато спільних точок зіткнення, але є й істотні відмінності.

І Я.Корчак, і В.Сухомлинський відомі постаті у світовій педагогіці. Кожен із них пройшов важку, багату на випробовування та розчарування життєву дорогу, часту на конфлікти з консервативним (заідеологізованим) суспільством та постійним відстоюванням своїх поглядів. Усе це вимагало великих зусиль, великої сили духу, наполегливості.

Кожен із них створив власну оригінальну педагогічну концепцію на основі багаторічних спостережень, практичних висновків та сміливих експериментів. За життя педагогів їх концепції не завжди приймали, але після їх смерті вони здобули визнання у всьому світі, стали предметом вивчення та аналізу.

Обидва були педагогами за покликанням, хоча за фахом Я.Корчак був лікарем. Вони зуміли зробити найважливіше: втілити свої ідеї в життя, відійшовши від традиційної навчально-виховної практики, випередивши цим самим свою епоху.

Обидва педагоги належать до одного напрямку гуманістичної педагогіки – “педагогіки серця”. Я.Корчак працював у дитячих будинках інтернатного типу, в яких втілював гуманістичне виховання, створюючи умови для цілісного розвитку творчих сил кожної дитини. Школа В.Сухомлинського – сільська загальноосвітня середня школа, що була орієнтована на ідеї гуманізму, людяності, доброго ставлення до дітей, створення умов для індивідуально-творчого розвитку особистості в процесі співпраці.

Схожа доля їх педагогічної спадщини: вона є відомою в багатьох країнах, не лише для професіоналів, а й для широкого кола освічених людей.

У другому розділі „**Наукові засади гуманістичного виховання Януша Корчака та Василя Сухомлинського**” розкрито та узагальнено наукові основи педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського, спираючись на їх порівняльний аналіз.

У дослідженні доведено, що в основі педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського лежить найважливіша ідея гуманістичного виховання – визнання самоцінності дитячого життя. Період дитинства висвітлено в педагогічній спадщині педагогів як самоцінну цілісну багатогранну систему, яка визначає початковий етап становлення особистості та тісно пов’язана з наступними періодами життя людини.

Ідея самоцінності дитинства проходить червоною ниткою через усю спадщину Я.Корчака. Основні педагогічні праці педагога: “Як любити дитину”, “Моменти виховання”, “Право дитини на повагу”, “Правила життя”, “Коли я знову стану маленьким”, “Школа життя” присвячені проблемам дитини та дитинства.

Як і Я.Корчак, В.Сухомлинський підійшов до дитинства як до цілісного, самодостатнього періоду життя людини. У працях “Серце віддаю дітям”, “На нашій совісті – людина”, “Виховання почуттів”, “Педагогіка серця”, “Народження громадянина”, “Рани дитячого серця”, “Народження добра”, “Батьківська педагогіка”, “Не бійтесь бути ласкавими”, “Обережно: дитина!” В.Сухомлинський відстоював самоцінність та значущість дитинства як періоду, коли людина найбільше потребує поваги, віри та любові.

Я.Корчак не виділяв чіткої вікової періодизації онтогенезу людини, а розглядав життя її в цілісності, поділ на етапи вважав умовним. На відміну від польського педагога, В.Сухомлинський у педагогічному доробку виділив три великих періоди онтогенезу людини: дитинство, отрочество та юність. Український педагог зробив глибокий аналіз кожного вікового періоду та виділив пріоритети розвитку людини на кожному з етапів.

Дослідження свідчить, що Я.Корчак та В.Сухомлинський наголошували на необхідності дорослим враховувати самотність внутрішнього світу дитинства, його світобачення, своєрідну емоційну та моральну реакцію на навколишню дійсність.

Я.Корчак виступав за радикальні зміни у взаєминах між світом дитинства і світом дорослих з причини глибокого його переконання, що їх взаємовідносини будуються на взаємній недовірі та нерозумінні. В.Сухомлинський у педагогічному доробку акцентував увагу на нагальній потребі вчити дитину жити серед людей у взаємній повазі та доброті, відповідно до норм та принципів загальнолюдської моралі та цінностей.

З гуманістичних позицій Я.Корчак та В.Сухомлинський підходили і до проблеми свободи дитини у виховному процесі. Педагоги свободу дитини розглядали як вираження дитиною потреб та інтересів, що включають потребу у спілкуванні та самоутвердженні; як можливість творчого саморозкриття дитини; як надання можливості вибору власної життєвої програми поведінки.

Пріоритетне значення в педагогічних системах Я.Корчака та В.Сухомлинського належало соціально-педагогічному забезпеченню процесів саморозвитку, самоактуалізації та самовихованню кожної підростаючої особистості шляхом організації основних видів їх активної життєдіяльності (фізично-оздоровчої, предметно-перетворювальної, навчально-пізнавальної та ін.).

Педагоги були переконаними: активно проявляти себе, реалізувати свій потенціал, самостверджуватися – це життєва необхідність кожної здорової дитини. Активність особистості, її самовиявлення, самоствердження та самореалізація є результатом правильної організації виховання та навчання.

Роль педагога в педагогічній концепції Я.Корчака проявляється не прямо, а опосередковано, шляхом допомоги дитині у створенні умов для нормального її саморозвитку. Педагог у дитячих будинках Я.Корчака виконував роль опікуна, наставника. В.Сухомлинський був глибоко переконаним, що вчитель для дитини повинен бути не лише наставником, а й авторитетом, майстром своєї справи, партнером в їх спільній діяльності.

Проведений теоретичний аналіз доводить, що гуманістична спрямованість педагогічних поглядів Я.Корчака та В.Сухомлинського яскраво виявилася і у вирішенні проблем роботи зі знедоленими дітьми. Педагоги відстоювали необхідність використання у роботі з цими дітьми лікувальної педагогіки, що включає в себе систему психолого-педагогічного впливу, спрямованого на подолання або послаблення негативних і формування позитивних якостей особистості.

У педагогічних концепціях Я.Корчака та В.Сухомлинського зміст лікувальної педагогіки передбачав: вивчення дитини, з'ясування причин її відхилень у поведінці та навчанні; змістове наповнення емоційно-естетичного та духовного її життя; забезпечення процесів самовиявлення, самоствердження дитини через успіх у діяльності, що відповідає її можливостям; сприяння самовиховній її активності.

Водночас дослідженням доведено, що педагоги були різної думки щодо виховання та навчання малоздібних дітей. Я.Корчак був переконаним, що для дітей із спадковими хворобами, фізичними та розумовими вадами необхідні спеціальні умови для їх розвитку та праці. В.Сухомлинський дотримувався іншої думки: діти з незначними відхиленнями в розумовому розвитку повинні навчатися у звичайній школі. Повноцінне інтелектуальне середовище та кваліфікована психологічна допомога сприятимуть, на думку українського педагога, розвитку такої дитини.

Особливістю поглядів Я.Корчака була пріоритетність у лікувальній педагогіці виховання самостійності та самовиховної активності дитини. Саме ці якості, переконував педагог, сприяють зростанню власної ініціативи та почуття незалежності, формуванню вміння виробляти адекватні оцінки та самооцінки, здатність самовизначатися та покладати на себе відповідальність. В.Сухомлинський у роботі зі знедоленими дітьми вагомої уваги приділяв пошуку діяльності для дитини відповідно до її можливостей та вподобань, що сприятиме

зміцненню в неї найкращих її рис. Через успіх у діяльності, на думку українського педагога, дитина самостверджується, самовиявляється та самореалізується, розкриваючи свої духовні сили, тим самим впевнюється у власних силах.

Отже, педагогічні концепції Я.Корчака та В.Сухомлинського є явищами неповторними та своєрідними в гуманістичній педагогіці. Кожна із них є творінням відповідного часу, для відповідного народу та культури. Однак об'єднують їх гуманістичні ідеї “педагогіки серця”.

У третьому розділі “Януш Корчак і Василь Сухомлинський у контексті сучасної педагогіки” окреслено та обґрунтовано перспективні шляхи творчого використання педагогічного досвіду Я.Корчака та В.Сухомлинського у сучасних навчальних закладах.

Проблема гуманізації в сучасному житті посідає почесне місце як у внутрішній політиці та міжнародних відносинах, так і на рівні різних ділянок соціального життя людей. Гуманізм стає основним принципом суспільного життя.

Докладний аналіз державних освітніх документів та практичне втілення їх у практику навчально-виховних закладів дозволив нам прослідкувати значну відповідність ідей Я.Корчака та В.Сухомлинського сучасним положенням національної системи освіти і виховання, які на перший план висувають важливі гуманістичні принципи: визнання самоцінності дитинства, проголошення права і свободи, честі і гідності, пріоритетності інтересів, потреб та вподобань людської особистості найвищою соціальною цінністю.

Розробка проблем гуманізації національної системи освіти і виховання стала сьогодні пріоритетним напрямом розвитку сучасної науки: філософії (В.А.Андрющенко, І.А.Зязюн, В.І.Шинкарук та ін.), психології (І.Д.Бех, З.С.Карпенко, Л.М.Михайлюк та ін), педагогіки (С.У.Гончаренко, В.Г.Кремень, С.А.Литвиненко, В.М.Мадзігон, Ю.А.Мальований, Н.Г.Ничкало, О.Я.Савченко, О.В.Сухомлинська та ін.).

Гуманістично-педагогічні ідеї Я.Корчака та В.Сухомлинського втілюються сьогодні у творчості педагогів-новаторів (В.М.Хайруліної, М.П.Гузика), в добре відомих Павлиській і Сахнівській школах та ін.

У сучасних умовах одержують подальшого розвитку гуманістичні ідеї Я.Корчака та В.Сухомлинського щодо гуманізації навчально-виховного процесу: створення емоційно наповненої життєдіяльності школи і її атмосфери, що стимулюють творчі форми спілкування дітей, утвердження ідеї захищеності; забезпечення демократизації шкільного життя, що ґрунтується на гласності і відкритості, на інтеграції та узгодженні інтересів і позицій, на культурі спілкування, на різнобічних формах творчої діяльності; підвищення психологічної культури педагогів і постійне вивчення дітей, перетворення знання про дитину в обов'язкову

ланку виховного процесу.

Дослідження дає підстави для таких загальних **висновків**:

1. Аналіз історичних витоків гуманістичної педагогіки дозволяє стверджувати, що педагогічна думка з самого початку носила в собі ідею гуманістичної педагогіки, яка має глибокі коріння та базується на загальнолюдських принципах гуманізму, що звернені до кожного індивіда. Джерелами гуманістичної педагогіки є антично-філософська думка, гуманістичні ідеї класичної педагогіки, вітчизняна педагогічна спадщина, в основу якої закладено гуманістичні засади світогляду, культури, філософії українського народу. Однак через брак відповідної цілісної педагогічної теорії виховання гуманістична традиція багато років існувала фрагментарно, в одиничних авторських інноваційних підходах.
2. Виявлено, що основними гуманістичними ідеями педагогічної концепції Я.Корчака є цілісний і гармонійний розвиток природних задатків і здібностей дитини, орієнтація педагогічної практики на особистість вихованця; визнання самоцінності дитячого життя і повага гідності та особистості дитини; визначення головною умовою ефективності педагогічного процесу знання дитини, постійне вивчення її як цілісної психофізичної структури; відмова від авторитаризму у взаємовідносинах дорослого і дитини.
3. Творча спадщина Я.Корчака мала значний вплив на формування гуманістичних педагогічних переконань В.Сухомлинського. Український педагог добре знав педагогічний доробок польського педагога, неодноразово посилався на його авторитетні висловлювання у власних працях. Значна спорідненість ідей польського педагога прослідковується й у творчості його наступників, наприклад, О.Захаренка. Гуманістично спрямовані педагогічні ідеї Я.Корчака знаходять подальший розвиток у сучасній педагогічній думці Польщі, України.
4. Шляхом порівняльного аналізу узагальнено педагогічні концепції Я.Корчака та В.Сухомлинського. Найважливішою ідеєю гуманістичного виховання педагогів є визнання самоцінності дитячого життя. Період дитинства педагоги розглядали як самоцінну цілісну багатогранну систему, яка визначає початковий етап становлення особистості та тісно пов'язана з наступними періодами життя людини. Дитина, її інтереси та потреби в концепціях Я.Корчака та В.Сухомлинського були поставлені в центр взаємовідносин вихователя і дитини та розглядалися в системі цих взаємовідносин не об'єктом, а повноправним суб'єктом виховання. Постулат про самоцінність дитячого життя спричинив формування педагогами нових підходів до навчально-виховного процесу. Пріоритетне значення в педагогічних концепціях Я.Корчака та В.Сухомлинського належало соціально-

педагогічному забезпеченню процесів самоактуалізації, саморозвитку, самовиявленню та самовихованню кожної підростаючої особистості, пошук та застосування педагогічних технологій, які сприяють стимулюванню цих процесів.

У роботі зі знедоленими дітьми педагоги відстоювали необхідність використання лікувальної педагогіки, що включає в себе систему психолого-педагогічного впливу, спрямованого на подолання або послаблення негативних і формування позитивних якостей особистості.

5. Окреслено та теоретично обґрунтовано перспективні напрями творчого використання педагогічного досвіду Я.Корчака та В.Сухомлинського у сучасних навчальних закладах: необхідність створення емоційно наповненої життєдіяльності школи і її атмосфери, що стимулюють творчі форми спілкування дітей, утвердження ідеї захищеності; забезпечення демократизації шкільного життя, що ґрунтується на гласності і відкритості, на інтеграції та узгодженні інтересів і позицій, на культурі спілкування, на різнобічних формах творчої діяльності; підвищення психологічної культури педагогів і постійне вивчення дітей, перетворення знання про дитину у обов'язкову ланку виховного процесу; відмова від надмірного інтелектуалізму школи.
6. Перспективи подальшого розроблення порушеної проблеми дослідження полягають у системному порівняльному аналізі гуманістичної спрямованості інших прогресивних педагогів минулого.

Основні положення дисертації викладено в публікаціях:

1. Кушнір В.М. Права дітей у педагогічній спадщині Януша Корчака та Василя Сухомлинського //Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Наук. світ, 2000. – С.156-161.
2. Кушнір В.М. Особистісно зорієнтована освіта в контексті аналізу педагогічної спадщини Я.Корчака та В.О.Сухомлинського //Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей і учнівської молоді): Збірник наукових праць. – К.: Пед. думка, 2000. – Кн. II. – С.18-24.
3. Кушнір В.М. Вихователь у педагогічній практиці Януша Корчака та В.О.Сухомлинського //Наука і освіта: Спецвипуск “В.О.Сухомлинський і сучасність” /Упор. М.Я.Антонець, А.М.Богущ. – 2001. - №5. – С.56-58.
4. Кушнір В.М. Дитинство та права дітей в педагогічній спадщині Януша Корчака та Василя

- Сухомлинського //Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: Збірник наукових праць. – Одеса: УДПУ ім. К.Д.Ушинського, 2001. – Випуск 3-4. – С.44-48.
5. Кушнір В.М. Місце виховання в педагогічній практиці Я.Корчака та В.Сухомлинського // Наукові основи організації педагогічного процесу в навчально-виховному закладі “школа – дитячий садок” / Гол. ред. В.Г.Кузь. – К.: Наук. світ, 2001. – С.67-71.
 6. Кушнір В.М. Досвід роботи з важкими дітьми в педагогічній спадщині Я.Корчака та В.Сухомлинського //Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Чернівці: Рута, 2002. – С.72-77.
 7. Кушнір В.М.Самовиховання особистості в педагогічній спадщині Януша Корчака та Василя Сухомлинського. //Збірник наукових праць: Спеціальний випуск. – К.: Науковий світ, 2002. – С. 24-30.
 8. Кушнір В. Організація здорового способу життя дітей у педагогічних системах Я.Корчака та В.Сухомлинського //Наукові записки. – Випуск 52. Частина 2. - Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка. – 2003 –С.118-121.
 9. Кушнір В.М. Гуманізм педагогіки Януша Корчака //Славістичні записки: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції “Українсько-польські літературні зв’язки (XIX-XX століття)”. – Тернопіль, 1997. -№1-2. – С.75-78.
 10. Кушнір В.М. Провідні гуманістичні ідеї педагогічної спадщини Я.Корчака та В.О.Сухомлинського //Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “В.О.Сухомлинський, і сучасні проблеми особистісно зорієнтованого виховання” / Відп. ред. В.Г.Кузь. – К.: Наук. світ, 2000. – С.83-87.
 11. Кушнір В.М. Януш Корчак і Василь Сухомлинський //Вісник наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа XXI століття”: Випуск II /За ред. В.Г.Кузя. – Умань, 2000. – С. 73-83.
 12. Кушнір В.М. Проблема принципу природовідповідного виховання в контексті гуманістичної педагогіки //Вісник наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа XXI століття”: Випуск III / За ред. В.Г.Кузя. – Умань, 2001. – С.54-61.
 13. Кушнір В.М. Вплив творчої спадщини Януша Корчака на українських педагогів //Вісник наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа XXI століття”: Випуск IV /Редкол.: В.Г.Кузь (гол.ред.) та ін. – К.: Наук. світ 2002. – С.57-64.
 14. Кушнір В.М. Школа для дитини (Я.Корчак і В.Сухомлинський) //Збірник наукових праць: Спеціальний випуск: Гуманістичні ідеї педагогічної спадщини Януша Корчака в XXI столітті

/В.Кузь (гол. ред) та інші. – К.: Наук. світ, 2003. – С.82-88.

15. Кушнір В.М. Дитина має право на повагу (Я.Корчак і В.Сухомлинський: порівняльний аспект) //Вісник наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа XXI століття” Випуск V /Редкол.: В.Г.Кузь (гол. ред.) та інші. – Умань, 2003. – С.98-106.

АНОТАЦІЇ

Кушнір В.М. Провідні гуманістичні ідеї творчої спадщини Януша Корчака у контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01- загальна педагогіка та історія педагогіки. – Інститут педагогіки АПН України, Київ, 2004.

Дисертація містить компаративний аналіз гуманістичних педагогічних концепцій Я.Корчака та В.Сухомлинського. Проаналізовано історичні витоки гуманістичної педагогіки та визначено її джерела. Виявлено провідні гуманістичні ідеї педагогічної концепції Я.Корчака та проаналізовано вплив її на вітчизняну педагогічну думку.

Розкрито та узагальнено педагогічні концепції Я.Корчака та В.Сухомлинського, спираючись на їх порівняльний аналіз. Здійснено порівняльно-зіставний аналіз поглядів Я.Корчака та В.Сухомлинського за такими напрямками: ідея самоцінності дитинства і актуалізація прав дитини у педагогічних концепціях Я.Корчака та В.Сухомлинського; свобода дитини у виховному процесі педагогів; створення умов саморозвитку, самореалізації та самовиховання як мета і результат гуманістичного виховання; система роботи зі знедоленими дітьми у педагогічній діяльності Я.Корчака та В.Сухомлинського.

Окреслено та теоретично обґрунтовано перспективні шляхи творчого використання гуманістичного педагогічного досвіду Я.Корчака та В.Сухомлинського у сучасних навчальних закладах.

Ключові слова: Януш Корчак, В.Сухомлинський, гуманістична педагогічна концепція, порівняльно-зіставний аналіз, гуманізація.

Кушнір В.Н. Ведущие гуманистические идеи творческого наследия Януша Корчака в контексте отечественной педагогической мысли. –Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Институт педагогики АПН

Украины, Киев, 2004.

Диссертация включает компаративный анализ гуманистических педагогических концепций Я.Корчака и В.Сухомлинского. Анализ исторических истоков гуманистической педагогики позволяет утверждать, что гуманистические тенденции в истории зарубежной и отечественной педагогики проявлялись фрагментарно, в единичных авторских подходах.

Выявлены и проанализированы основные гуманистические идеи педагогической концепции Я.Корчака.

Установлено, что педагогическое наследие Я.Корчака имело значительное влияние на формирование гуманистических педагогических убеждений В.Сухомлинского. Украинский педагог хорошо знал педагогические труды Я.Корчака как в переводе, так и в оригинале, неоднократно ссылаясь на авторитетные высказывания в собственных трудах. В.Сухомлинского привлекала самоотверженная любовь и уважение Я.Корчака к детям, а его гуманная педагогика влияла на формирование педагогических убеждений украинского мыслителя.

Исследования показали, что значительное количество сходных идей польского педагога прослеживается также в творчестве А.Захаренко. Гуманистически направленные педагогические идеи Я.Корчака находят дальнейшее развитие в современной педагогической мысли.

Изучение содержания, основ сравнительной педагогики как науки позволяет утверждать, что сравнительно-сопоставительный анализ гуманистических педагогических концепций Я.Корчака и В.Сухомлинского направлен на раскрытие причинной и генетической обусловленности их сходства и различий является важным источником новых педагогических идей и творческих поисков.

Опираясь на сравнительный анализ, раскрыты и обобщены теоретические основы гуманистического воспитания и механизмы его реализации в педагогической практике Я.Корчака и В.Сухомлинского. Важнейшей идеей гуманистического воспитания педагогов является признание самоценности детской жизни. Период детства изображен в педагогическом наследии Я.Корчака и В.Сухомлинского как самоценная целостная многогранная система, которая определяет начальный этап становления личности и тесно связана с последующими периодами жизни человека. Ребенок, его интересы и потребности в педагогических концепциях Я.Корчака и В.Сухомлинского были поставлены в центр взаимоотношений воспитателя и ребенка, который рассматривался в системе этих отношений полноправный субъектом воспитания. Постулат о самоценности детской жизни повлиял на формирование педагогами новых подходов к учебно-воспитательному процессу. Приоритетное значение в педагогических концепциях Я.Корчака и В.Сухомлинского принадлежало социально-педагогическому

обеспечению процессов самоактуализации, саморазвития, самовыявления и самовоспитания каждой подрастающей личности, поиск и применение педагогических технологий, которые оказывают воздействие на стимулирование данных процессов.

Установлено, что в работе с обездоленными детьми педагоги отстаивали необходимость использования лечебной педагогики, которая включает в себя систему психолого-педагогического влияния, направленного на преодоление отрицательных и формирование положительных свойств личности.

Описаны и теоретически обоснованы перспективные пути творческого использования педагогического опыта Я.Корчака и В.Сухомлинского в современных учебных заведениях. В современных условиях получают дальнейшее развитие идеи Я.Корчака и В.Сухомлинского относительно гуманизации учебно-воспитательного процесса, а именно:

- необходимость создания эмоционально наполненной жизнедеятельности школы и ее атмосферы, которые стимулируют творческие формы общения детей, утверждение идеи защищенности;
- преобразование знания о ребенке в обязательное звено воспитательного процесса, повышение психологической культуры педагогов и потребность постоянного изучения ребенка;
- обеспечение демократизации школьной жизни, которая основывается на гласности, на интеграции и согласовании интересов и позиций, на культуре общения, на разносторонних формах творческой деятельности.

Ключевые слова: Януш Корчак, В.Сухомлинский, гуманистическая педагогическая концепция, сравнительно-сопоставительный анализ, гуманизация.

Kushnir V.M. Outstanding Humanitarian Ideas of Januch Korchak's Creative Heritage Within the Context of Home Pedagogical Conception.

The thesis is submitted to the degree of Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics . – Institute of Pedagogics of the Ukrainian Academy of Pedagogical Sciences, Kyiv, 2004.

The thesis comprises the study of comparative analysis of J.Korchak's and V.Sukhomlynsky's pedagogical concepts. The analysis of humanitarian sources background assumes that humanitarian tendencies in the history of foreign and home pedagogics were manifested in fragments, in certain authors' innovation approaches. The fundamental

humanitarian ideas of J.Korchak's pedagogical concept have been found out and analyzed.

The scientific fundamentals of J.Korchak's and V.Sukhomlynsky's pedagogical concepts based on their comparative analysis have been outlined and summarized. The comparative analysis of the pedagogical conceptions of J.Korchak and V.Sukhomlynsky has been worked out according to such trends: the idea of the child's life self-value and the idea of the child's rights actualization in J.Korchak's and V.Sukhomlynsky's pedagogical conceptions; the idea of the child's freedom in upbringing process of the both pedagogues; the creation of proper conditions for self-development, self-realization and self-upbringing being the purpose and the result of humanitarian upbringing; the system of work with children abandoned by their parents in J.Korchak's and V.Sukhomlynsky's pedagogical activities.

The perspective ways of putting into practice J.Korchak's and V.Sukhomlynsky's pedagogical experience in contemporary educational institutions have been outlined and theoretically grounded.

Key words: Janusz Korczak, V.Sukhomlynsky, humanitarian pedagogical concept, comparative analysis, humanization.